

Shrnující zpráva výstupu 2

Tato zpráva poskytuje obecné poznatky o tom, jak evropské vysokoškolské instituce podporují kritické myšlení.

Tato zpráva, vytvořená v rámci projektu CRITHINKEDU, je zaměřena na vysokoškolské učitele, pedagogické podpůrné týmy a vedoucí institucí, kteří poskytují obecné poznatky o tom, jak evropské vysokoškolské instituce podporují kritické myšlení. To vše s přihlédnutím k současným studiím v oboru vzdělávání (uváděných v literatuře/ve zdrojích) a k vzdělávací praxi učitelů. Pomocí kombinované výzkumné metody bylo prozkoumáno 46 odborných článků a provedeno 53 rozhovorů s vysokoškolskými učiteli z 9 evropských zemí. Analýza poté zahrnovala jak studie, tak výstupy z rozhovorů s učiteli ze 4 různých oborů, jmenovitě z biomedicínských věd, sociálních a humanitních věd a dále z oborů technologie, inženýrství a matematiky.

Klíčová zjištění jsou v souladu s předchozími odbornými články (Abrami et al., 2008; Behar-Horenstein & Niu, 2011; Tiruneh, Verburch & Elen, 2014; Abrami et al., 2015):

1. Výzkum kritického myšlení ve vzdělávání je stále významnějším tématem v oblasti evropského vysokoškolského vzdělávání. Stále vzrůstá zájem o to, jak mohou různé přístupy výuky ovlivnit vývoj kritického myšlení, ačkoli zatím neexistují dostatečné důkazy o tom, které charakteristiky strategií výuky a učebního prostředí lépe podporují rozvoj kritického myšlení u studentů;
2. Dispozice ke kritickému myšlení jsou učiteli na evropských vysokých školách podceňovány. Studie z oblasti vztahu kritického myšlení a vzdělávacích praktik se zaměřují především na rozvoj těchto dovedností u studentů, ale zdá se, že zanedbávají hodnotu dispozic k tomuto myšlení a význam značné praxe, úsilí a dlouhodobých zásahů;
3. Vytváření a předkládání instrukcí k tomu, jak kriticky myslet, je v rámci školních předmětů nejpoužívanějším přístupem učitelů na evropských vysokých školách. Zde uváděné studie a praktiky se většinou zakládají na přístupu, ve kterém nejsou principy kritického myšlení explicitně vysvětleny a předpokládá se, že studenti této dovednosti nabydou, jakmile se zapojí do výuky. (Ennis, 1997) Jasná identifikace a definice dovednosti kritického myšlení, které je třeba rozvíjet, je však rozhodujícím faktorem pro efektivní implementaci kritického myšlení a též pro jeho rozpoznání ze stran studentů a přímé vyučování ze stran učitelů;
4. Metody aktivního učení, odborná příprava učitelů a podpora studentů jsou pro rozvoj kritického myšlení klíčové. Přednášková a diskusní výuka jsou nejčastěji používané strategie uváděné jak v literatuře, tak u učitelů, což naznačuje, že

zapojení studentů aktivními metodami vyučování pomáhá dosáhnout zlepšení v oblasti vývoje kritického myšlení. Navíc se k podpoře výukových a učebních procesů běžně využívají situace v reálném světě a nebo scénáře z pracovního prostředí. Důkazy ukazují, že nejen materiály podporující kritické myšlení používané při studiu mají větší vliv na výsledky u studentů, ale že vzdělávání učitelů v oblasti kritického myšlení je také zásadním aspektem pro efektivní vývoj toho myšlení;

5. Učitelé na evropských vysokých školách mají potíže s hodnocením vývoje kritického myšlení u studentů. Jak literatura, tak učitelé uvádějí několik potíží v souvislosti s hodnocením pokroku v kritickém myšlení. Většina studií a postupů při hodnocení kritického myšlení byla založena na kvalitativních metodách, kde bylo pracováno hlavně s vnímáním/percepcí studentů a učitelů. Jen málo těchto studií a postupů přijalo za metodu formální testování kritického myšlení či odborné články nebo výzkumné projekty s experimentálním/kvazi-experimentálním charakterem, kde by pokrok v kritickém myšlení mohl být měřitelný. Kromě toho je zřejmé, že výzkumní pracovníci a učitelé vnímají značná omezení, pokud jde o posouzení stálosti kritického myšlení studentů (zda schopnost, dovednost a dispozice ke kritickému myšlení zůstává aktivní) a též, když jde o zobecnění (schopnost aplikovat dovednost kritického myšlení v jiných kontextech, jako je např. trh práce nebo každodenní život). Rovněž byly zjištěny různé obtíže na úrovni pedagogické, metodické a organizační. Tato skutečnost zdůrazňuje hlavní úlohu evropských škol při zajišťování přiměřených strukturálních nastavení a politik na podporu učitelů a studentů v aktivním učení a vývoji kritického myšlení.

Několik důsledků a doporučení pro praxi je nastíněno ve třech hlavních sférách: organizačních, programových a v úrovni lekcí/kurzů. Hlavním přínosem a aktuálním výsledkem této zprávy je srovnání prvního intelektuálního výstupu projektu CRITHINKEDU - "*Evropská sbírka dovedností kritického myšlení a dispozice potřebných v různých odborných oborech ve 21. století*" (CRITHINKEDU_O1, 2018) a této studie (CRITHINKEDU_O2), ve které je předkládán předběžný návrh pokynů pro zlepšení kvality výuky kritického myšlení na evropských vysokých školách. Studie je zaměřena na zajištění kvality ve výuce kritického myšlení na evropských vysokých školách a také na návrh celkového procesu, koncipování a poskytování instrukcí ke kritickému myšlení a asociací důležitých pro výzkum. Toto však nijak nevyklučuje již existující institucionální procesy, které mají zajistit a zlepšit kvalitu výuky, učení a výzkumné činnosti. Místo toho představuje specifickou a doplňkovou cestu k zajištění prostředí pro výuku kritického myšlení, ve kterém je obsah programů, vzdělávacích příležitostí a zařízení vhodný pro tento účel.

Při provádění tohoto výzkumu jsou reflektovány určité limity týkající se metodologie výzkumu (např. klíčová slova používaná pro výběr odborných článků), výzkumného vzorku (např. zázemí učitelů nebo zkušenosti s výukou kritického myšlení) nebo dokonce postupů analýzy dat (např. jazykové bariéry v procesu překladu dat). Po překonání těchto obtíží ale tato zpráva svědčí o tom, jak současné intervence do vzdělávání a praktiky podporující dovednosti a dispozice ke kritickému myšlení u studentů v evropských vysokých školách pomáhají. Vysvětluje také překážky ve výuce kritického myšlení a jak je důležité se zaměřit na jeho zlepšování v oblasti vzdělávání.

